

چهل حدیث وحدت

سخنان اهل بیت علیهم السلام در تشویق به وحدت و نهی از تفرقه و اختلاف

آثار وحدت:

امام علی (علیه السلام): . . . فَأَنْظُرُوا كَيْفَ كَانُوا حَيْثُ كَانَتْ الْأَمْلاءُ مُجْتَمِعَةً وَ الْإِهْوَاءُ مُؤْتَلِفَةً وَ الْقُلُوبُ مُعْتَدِلَةً وَ الْإَيْدِي مُتَرَادِفَةً ، وَ السِّيُوفُ مُتَنَاصِرَةً وَ الْبَصَائِرُ نَافِذَةً وَ الْعَزَائِمُ وَاحِدَةً أَلَمْ يَكُونُوا أَرْبَابًا فِي أَقْطَارِ الْأَرْضِينَ وَ مَلُوكًا عَلَى رِقَابِ الْعَالَمِينَ.^۱

پس بنگرید، چگونه بودند «قوم بنی اسرائیل» زمانی که جمعیتها گرد آمده، و اندیشه ها با هم و دلها یکسان و دستها یاور هم و شمشیرها کمک یکدیگر و بینش ها ژرف و تصمیمات یکی بود، آیا در اطراف زمین «شهرها»، بزرگ و بر همه جهانیان حاکم نبودند؟

آشتی دادن:

امام صادق (علیه السلام): صَدَقَهُ يَجْمَعُ اللَّهُ إِصْلَاحَ بَيْنِ النَّاسِ إِذَا تَقَاسَدُوا وَ تَقَارَبُ بَيْنَهُمْ إِذَا تَبَاعَدُوا.^۲

ایجاد وحدت هنگام پیدایش اختلاف، و تباهی امت و نزدیک کردن آنها در هنگام جدائی، صدقه ایست که خداوند آن را دوست دارد.

ایجاد وحدت:

امام علی (علیه السلام): صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ أَفْضَلُ مِنْ عَامَّةِ الصَّلَاةِ وَ الصِّيَامِ.^۳

اصلاح اختلاف ها، از تمامی نمازها و روزه ها برتر است.

اهل بیت (علیهم السلام)

قالت فاطمة الزهراء (علیها السلام): .. و طاعتنا نظاما للملة و امامتنا لما للفرقة و الجهاد عز الاسلام.^۴

^۱ نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲.

^۲ الکافی، جلد ۲، ص ۲۰۹.

^۳ نهج البلاغه، وصیت ۴۷.

^۴ کشف الغمة، جلد ۲، ص ۱۰۹.

فاطمه زهرا (علیها السلام) فرمود: پیروی از ما «اهل بیت» نظام امت، و رهبری ما عامل وحدت، و جهاد مایه عزت و سربلندی اسلام است.

انسی و الفت:

امام باقر (علیه السلام): . . . یا مَعْشَرَ الْمُؤْمِنِينَ تَأَلَّفُوا وَ تَعَاظَفُوا.^۵

هان ای گروه مؤمنان، مأنوس و متحد باشید و به هم مهربانی کنید.

الفت و دوستی

قال النبی (صلی الله علیه و آله و سلم): خیر المؤمنین من کان مألفة للمؤمنین و لا خیر فینم لایألف و لایؤلف.^۶

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: بهترین مؤمنان، کسی است که محور الفت مؤمنان باشد، کسی که انس نگیرد و با دیگران مأنوس نشود خیری ندارد.

اختلاف، اندوه بزرگ علی (علیه السلام):

امام علی (علیه السلام): . . . فیا مَجْبَأً! وَ اللهُ یَمِیتُ الْقُلُوبَ وَ یَجْلِبُ الْهَمَّ مِنْ اجْتِمَاعِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ عَلٰی بَاطِلِهِمْ وَ تَفَرُّقِهِمْ عَنْ حَقِّهِمْ.^۷

شگفتا و عجب! بخدا سوگند، وحدت اینان در راه باطل خود، و پراکندگی شما از راه حق، مایه دلمردگی و فزونی غم و اندوه است.

اختلاف، آفت اندیشه

قال الإمام علی (علیه السلام): اَلْخِلافُ یهدمُ الرأی.^۸

امام علی (علیه السلام) فرمود: اختلاف، بنیاد «اندیشه درست» را درهم می ریزد.

^۵ الکافی، جلد ۲، ص ۳۴۵.

^۶ بحار الانوار، جلد ۷۱، ص ۳۹۳.

^۷ نهج البلاغه، خطبه ۲۷.

^۸ نهج البلاغه حکمت ۲۱۵.

اختلاف، عذاب الهی:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): أَلْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ وَ الْفِرْقَةُ عَذَابٌ.^۹

جماعت «وحدت»، مایه رحمت و تفرقه، موجب عذاب است.

اختلاف، گسستن از اسلام:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ شِبْرًا خَلَعَ اللَّهُ رِيقَةَ الْإِسْلَامِ مِنْ عُنُقِهِ.^{۱۰}

هر کس یک وجب از جامعه «مسلمین» دور شود، خداوند رشته مسلمانی را از گردن او باز کند.

اختلاف، موجب هلاکت:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): لَا تَخْتَلِفُوا، فَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا.^{۱۱}

اختلاف نکنید، آنان که قبل از شما بودند اختلاف کردند و هلاک شدند.

برادری اسلامی:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): الْمُسْلِمُونَ إِخْوَةٌ لَا فَضْلَ لِأَحَدٍ عَلَى أَحَدٍ إِلَّا بِالتَّقْوَى.^{۱۲}

مسلمانان با هم برادرند و هیچکس بر دیگری برتری ندارد، جز به تقوی.

برادری، فرمان خدا:

امام صادق (علیه السلام): تَوَاصَلُوا وَ تَبَاؤَرُوا وَ تَرَاحَمُوا وَ كُونُوا إِخْوَةً أَبْرَاراً كَمَا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ.^{۱۳}

همان گونه که خدای عزوجل به شما دستور داده، با هم پیوند داشته باشید، به یکدیگر نیکی کنید، و

برادری نیکوکار باشید.

^۹ نهج الفصاحه، حدیث ۲۳.

^{۱۰} کافی، جلد ۱، ص ۴۰۴ نهج الفصاحه، ۶۹.

^{۱۱} کنز العمال، حدیث ۸۹۴.

^{۱۲} کنز العمال، جلد ۱، ص ۱۴۹؛ نهج الفصاحه، حدیث ۱۲.

^{۱۳} وسایل الشیعه، جلد ۸، ص ۵۵۲، حدیث ۳.

برتری نژادی، هرگز

قال النبی (صلی الله علیه و آله و سلم): یا أيها الناس، إن الرب واحد و الاب واحد و إن الدین واحد لیست العربیة لأحدکم باب و لا أم و إنما هی اللسان فمن تعلم العربیة فهو عربی^{۱۴}.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: ای مردم، پروردگار شما یکی است «الله»، پدر همه شما یکی است «آدم»، و دین همه یکی است «اسلام»، و عربیت، پدر و مادر هیچ یک از شما نیست، بلکه آن هم یکی از زبانهاست و هر کس زبان عربی را بیاموزد، عربی است.

بنی آدم اعضای یکدیگرند:

امام صادق (علیه السلام): إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ بَنُو أَبِي وَ أُمِّ وَ إِذَا ضَرَبَ عَلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ عِرْقٌ سَهَرَ لَهُ الْآخِرُونَ.^{۱۵}

مؤمنان، با یکدیگر برادرند، و همگی فرزندان یک پدر و مادر و چون رگ یکی از آنان زده شود «مصیبتی بر او وارد شود» دیگران در غم او خوابشان نبرد.

بهترین مومنین:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): خیر المؤمنین مَنْ كَانَ مَأْلَفَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَ لَا خَيْرَ فِيمَنْ لَا يَأْلَفُ وَ لَا يُولَفُ.^{۱۶}

بهترین مؤمنان، کسی است که محور الفت مؤمنان باشد، کسی که انس نگیرد و با دیگران مأنوس نشود خیری ندارد.

پیوندهای اجتماعی:

امام علی (علیه السلام) در وصیت به حسنین (علیها السلام): .. وَ عَلَيْكُمْ بِالتَّوَّاضُعِ وَ التَّبَادُلِ وَ الْإِيكَمِ وَ التَّدَابُرِ وَ التَّقَاطُعِ.^{۱۷}

^{۱۴} معالم الحکومه ۴۰۴.

^{۱۵} الکافی، جلد ۲، ص ۵.

^{۱۶} بحار الانوار، جلد ۷۱، ص ۳۹۳.

^{۱۷} نهج البلاغه، نامه ۴۷.

.. و بر شما باد به ارتباط و بذل و بخشش و دوری گزیدن از جدائی و پشت کردن به یکدیگر.

پیامدهای اختلاف:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): مَا اخْتَلَفَ أُمَّةٌ بَعْدَ نَبِيِّهَا إِلَّا ظَهَرَ أَهْلُهَا عَلَى أَهْلِ حَقِّهَا.^{۱۸}

هیچ امتی پس از پیامبرشان، اختلاف نکردند مگر آنکه گروه باطل بر حق گرایان چیره شدند.

پیوند روحی:

امام باقر (علیه السلام): إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ خَلَقَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ طِينَةِ الْجَنَانِ وَ أُجْرِي فِيهِمْ مِنْ رِيحِ رُوحِهِ فَلِذَلِكَ الْمُؤْمِنُ أَخُو الْمُؤْمِنِ لِأَيِّهِ وَ أُمُّهُ فَإِذَا أَصَابَ رُوحاً مِنْ تِلْكَ الْأَرْوَاحِ فِي بَلَدٍ مِنَ الْبُلْدَانِ حُزْنٌ، حَزِنَتْ هَذِهِ لِأَنَّهَا مِنْهَا.^{۱۹}

خداوند، مؤمنان را از خاک بهشت آفرید و از روح خود در آنان دمید، از این رو مؤمن با مؤمن، برادر پدر و مادری است پس هرگاه که به یکی از آنان در دیاری اندوهی برسد، دیگری هم در غم او اندوهگین می شود.

تفرقه حق طلبان

قال الامام علی (علیه السلام): و إني و الله لأظن أن هؤلاء القوم سيد الون منكم باجتماعهم علی باطلهم و تفرقكم عن حنكم و بمعصيتكم إمامكم فی الحق و طاعتهم إمامهم فی الباطل.^{۲۰}

امام علی (علیه السلام) می فرماید: ..بخدا سوگند! گمان دارم اینان قدرت را از شما بگیرند، زیرا آنان بر باطل خویش، وحدت دارند و شما در حق خود پراکنده اید، آنان از رهبر خود در مسیر باطل اطاعت می کنند و شما از رهبر خود در راه حق فرمان نمی برید.

^{۱۸} کنز العمال، حدیث ۹.

^{۱۹} الکافی، جلد ۲، ص ۶.

^{۲۰} نهج البلاغه، خطبه ۲۵.

تکرو، شکار شیطان:

امام علی (علیه السلام): . . . فَإِنَّ يَدَ اللَّهِ عَلَى الْجَمَاعَةِ وَ أَيَّامٍ وَ الْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّاذَّ مِنَ النَّاسِ لِلشَّيْطَانِ، كَمَا أَنَّ الشَّاذَّ مِنَ الْعَمِّ لِلذَّنْبِ.^{۲۱}

دست خدا بر سر جماعت است، از تفرقه بپرهیزید، زیرا شخص تکرو، شکار شیطان است همانگونه که گوسفند تکرو، طعمه گرگ است.

تعاون و همکاری:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): أَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبَنِيَانِ الْمَرْصُوصِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا.^{۲۲}

مؤمن نسبت به مؤمن مانند بنای استواری است که اجزای آن، یکدیگر را استحکام می بخشند.

جامعه، یک خانواده بزرگ:

امام سجاد (علیه السلام) به زهری: . . . يَا زَهْرِي، أَمَّا عَلَيْكَ أَنْ تَجْعَلَ الْمُسْلِمِينَ مِنْكَ بِمَنْزِلَةِ أَهْلِ بَيْتِكَ، فَتَجْعَلَ كَبِيرَهُمْ بِمَنْزِلَةِ وَالِدِكَ، وَ تَجْعَلَ صَغِيرَهُمْ بِمَنْزِلَةِ وَلَدِكَ، وَ تَجْعَلَ تَرْبِكَ مِنْهُمْ بِمَنْزِلَةِ أَخِيكَ.^{۲۳}

ای زهری، چه می شود که مسلمانان را مانند اهل خانه خود بدانی، بزرگ آنان را بمنزله پدر خود و کوچکشان را بمنزله فرزند و همسال خود را بمنزله برادرت قرار دهی.

جزای جدایی:

امام صادق (علیه السلام): مَنْ فَارَقَ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَ نَكَثَ صَفْقَةَ الْإِمَامِ جَاءَ إِلَى اللَّهِ أَجْدَمًا.^{۲۴}

هر کس از جماعت مسلمین جدا شود و عهد و پیمان خود را با رهبر بشکند، دست بریده محشور خواهد شد.

^{۲۱} شرح نهج البلاغه، جلد ۸، ص ۱۱۲.

^{۲۲} صحیح مسلم، جلد ۴، ص ۱۹۹۹؛ نهج الفصاحه، حدیث ۳۱۰۳.

^{۲۳} بحار الانوار، جلد ۶۸، ۲۳۰؛ بلاغة الامام علی بن الحسین (علیه السلام)، ص ۵۵، باب الخطب.

^{۲۴} کافی، جلد ۱، ص ۴۰۵.

خدا، پیامبر، قرآن

قال الامام علی (علیه السلام): «فی ذم أهل الرأی» .. و إلهم واحد و نبیهم واحد و کتابهم واحد فأمرهم الله سبحانه بالإختلاف فأطاعوه أم نهام عنه فعصوه؟^{۲۵}

امام علی (علیه السلام) فرمود: خدا یکی، پیامبر یکی، و کتاب یکی است. آیا آنها را خداوند به اختلاف و دو دستگی فرمان داده و او را اطاعت می کنند؟ یا آنها را از اختلاف نهی کرده و فرمانش را سرپیچی می کنند؟

خطر تکروی

قال النبی (صلی الله علیه و آله و سلم): ثلاثة لاتسأل عنهم: رجل فارق الجماعة و عصی إمامه و مات عاصیا و أمة او عبد ابق من سیده فمات.

و امرأة غاب عنها زوجها و قد کفها مؤونة الدنيا فتبرجت بعده، فلاتسأل عنهم.^{۲۶}

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: از سه کس می پرس؛ ۱ مردی که از جماعت مسلمین دوری گزیند، و امام خود را نافرمانی کند، و در آن حال بمیرد. ۲ کنیز یا بنده ای که در حال گریز از آقای خود بمیرد. ۳ زنی که شوهرش از او دور باشد و مخارج او را بپردازد و در غیبت شوهرش، آرایش و خودنمایی کند، از اینها می پرس.

دین زدائی:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): أَلَا إِنَّ فِي التَّبَاغُضِ الْحَالِقَةَ لَا أَعْنَى حَالِقَةَ الشَّعْرِ وَ لَكِنْ حَالِقَةَ آگاه باشید که در دشمنی ها، ستردن و تراشیدن نهفته است، اما نه تراشیدن مو، بلکه ستردن دین.

^{۲۵} نهج البلاغه، خطبه ۱۸.

^{۲۶} نهج الفصاحة، ۱۲۲۴.

^{۲۷} کافی، جلد ۲، ص ۶.

ذلت، سرانجام اختلاف:

امام علی (علیه السلام): . . . فَأَنْظُرُوا إِلَى مَا صَارُوا إِلَيْهِ فِي آخِرِ أُمُورِهِمْ حِينَ وَقَعَتِ الْفُرْقَةُ وَ تَشْتَتِ الْأُلْفَةُ وَ اخْتَلَفَتِ الْكَلِمَةُ وَ الْأَفْئِدَةُ وَ تَشَعَّبُوا مُخْتَلِفِينَ وَ تَفَرَّقُوا مُتَحَارِبِينَ قَدْ خَلَعَ اللَّهُ عَنْهُمْ لِبَاسَ كِرَامَتِهِ وَ سَلَبَهُمْ عَصَارَةَ نِعْمَتِهِ وَ بَقِيَ قِصْصُ أَخْبَارِهِمْ فِيكُمْ عِبْرًا لِلْمُعْتَبِرِينَ.^{۲۸}

پس بنگرید به آخر کارشان «قوم بنی اسرائیل» آن هنگام که بین آنها تفرقه افتاد، و مهربانی و الفت ها بهم خورد و سخنها و دلها مختلف و گروه گروه شدند و به جان هم افتادند و پراکنده گشتند و با هم جنگیدند، پس خداوند، لباس عزت را از تن آنها برکند و فراوانی نعمتش را از آنها گرفت و آنچه باقی مانده، سرگذشت آنان است تا مایه عبرت، عبرت گیرندگان باشد.

رهبری و وحدت:

امام علی (علیه السلام): وَ مَكَانَ الْقِيمِ بِالْأَمْرِ مَكَانَ النِّظَامِ مِنَ الْخَرْزِ يَجْمَعُهُ وَ يَضْمُهُ فَإِذَا انْقَطَعَ النِّظَامُ تَفَرَّقَ الْخَرْزُ وَ ذَهَبَ ثُمَّ لَمْ يَجْتَمِعْ بِحِذَائِهِ أَبَدًا.^{۲۹}

جایگاه رهبر و سرپرست در اجتماع، جایگاه رشته ای است که دانه ها را بهم پیوند داده و جمع می کند، و آنگاه که آن رشته بگسلد، دانه ها پراکنده گشته و هرگز تمام آنها جمع نخواهند شد.

سبب اختلاف:

امام علی (علیه السلام): لَوْ سَكَتَ الْجَاهِلُ مَا اخْتَلَفَ النَّاسُ.^{۳۰}

اگر جاهل سکوت می کرد، مردم اختلاف نمی کردند [سبب بسیاری از اختلافات، سخنها ناآگاهانه است].

عوامل وحدت:

نبی اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ تَتَكَفَّوْ دِمَاؤُهُمْ وَ هُمْ يَدُ عَلَى مَنْ سِوَاهُمْ.^{۳۱}

مؤمنان با هم برادرند و خونشان برابر است و در برابر دشمن متحد و یکپارچه اند.

^{۲۸} نهج البلاغه، خطبه ۲.

^{۲۹} نهج البلاغه، خطبه ۱۴۶.

^{۳۰} بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۸۱.

^{۳۱} کافی، جلد ۱، ص ۴۰۴.

فرمان وحدت:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): اِسْمَعُوا وَ اطِيعُوا لِمَنْ وَاَلَهُ اللهُ الْاَمْرَ، فَانَّهُ نِظَامُ الْاِسْلَامِ.^{۳۲}

از حاکمان الهی اطاعت کنید و گوش به فرمان باشید زیرا اطاعت از رهبری مایه «وحدت امت اسلام» است.

فلسفه رهبری

قال الامام علی (علیه السلام): فرض الله الإمامة، نظاما للأمة و الطاعة تعظيما للإمامة.^{۳۳}

امام علی (علیه السلام) فرمود: امامت، موجب نظم و هماهنگی مردم و اطاعت، برای عظمت رهبری است.

مدد الهی در سایه وحدت:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): يد الله على الجماعة...^{۳۴}

دست خدا بر سر جماعت است.

مذمت اختلاف و دو دستگی:

امام علی (علیه السلام): . . و إلههم واحد و نبیهم واحد و کتابهم واحد أ فامرهم الله سبحانه بالاختلاف فاطاعوه أم نهأهم عنه فعصوه؟^{۳۵}

خدا یکی، پیامبر یکی، و کتاب یکی است. آیا آنها را خداوند به اختلاف و دو دستگی فرمان داده و او را اطاعت می کنند؟ یا آنها را از اختلاف نهی کرده و فرمانش را سرپیچی می کنند؟

مرگ جاهلی:

پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم): مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ مَاتَ مِيتَةَ جَاهِلِيَّةٍ.^{۳۶}

هر کس از گروه «مسلمانان» جدا شود بر مرگ جاهلیت بمیرد.

^{۳۲} امالی مفید، جلد ۱ ص ۱۴.

^{۳۳} نهج البلاغه، حکمت ۲۵۲.

^{۳۴} نهج الفصاحه، ۱۱.

^{۳۵} نهج البلاغه، خطبه ۱۸.

^{۳۶} نهج الفصاحه، ۵۵.

محور وحدت

قال رسول الله (صلى الله عليه وآله وسلم): ..فأنتم «اهل البيت» اهل الله عزوجل الذين بهم تمت النعمة و اجتمعت الفرقة و ائتلفت الكلمة.^{۳۷}

پیامبر اکرم (صلى الله عليه وآله وسلم) فرمود: شما اهل بیت، اهل الله هستيد که به برکت شما، نعمت کامل گشته و پراکندگی بر طرف شده و اتحاد کلمه پدید آمده است.

وحدت و هماهنگی در حرکت‌های نظامی:

امام علی (علیه السلام): . . . ایاکم وَ التَّفَرُّقُ فَإِذَا نَزَلْتُمْ فَانزِلُوا جميعا وَ إِذَا اِرْتَحَلْتُمْ فَارْتَحِلُوا جميعا.^{۳۸}

از تفرقه و جدایی بپرهیزید، سپس هرگاه در جایی فرود آمدید، همگی فرود آئید و هرگاه کوچ کردید، با هم کوچ کنید.

وحدت، پایه دین

قال الإمام الرضا (عليه السلام): إن الإمامة زمام الدين و نظام المسلمين و صلاح الدنيا و عز المؤمنين، ان الإمامة أس الإسلام النامي و فرعه السامي.^{۳۹}

امام رضا (علیه السلام) فرمود: امامت، زمام دین و مایه نظام و تشکیلات مسلمانان و صلاح دنیا و عزت مؤمنان است. رهبری، پایه بالنده اسلام و شاخه بلند آن است.

همدردی:

امام باقر (علیه السلام): الْمُؤْمِنُونَ فِي تَبَارِهِمْ وَ تَرَاحِيهِمْ وَ تَعَاظِفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى تَدَاعَى لَهُ سَائِرُهُ بِالسَّهْرِ وَ الْحُمَى.^{۴۰}

مؤمنان در نیکی و شفقت و مهربانی به یکدیگر مانند یک پیکرند که اگر به عضوی از آن آسیبی برسد تمام اعضاء در تب و بیخوابی گرفتار آیند.

^{۳۷} الکافی، جلد ۱، ص ۴۴۶.

^{۳۸} نهج البلاغه، وصیت ۱۱.

^{۳۹} کافی، جلد ۱، ص ۲۰۰.

^{۴۰} بحار الانوار، جلد ۷۱، ص ۴.